

Потанова М.А.,
студентка групи ЮІ-132
юридичного факультету СХУ ім. В. Даля
Науковий керівник: к.ю.н., доцент **Капліна Г. А.**

ПРИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ ШЛЯХОМ ДОДАВАННЯ ДЕКІЛЬКОХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНУ У ДОКТРИНІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ТА США

Сукупність злочинів - одна з важливих кримінально-правових проблем, пов'язана з вирішенням цілого ряду спірних питань, що виникають у правозастосовній практиці. До їх числа відносяться, зокрема, питання відмежування сукупності від складних одиничних злочинів, правової оцінки вчиненого, порядку застосування особливих правил призначення покарання, які враховували б як сам факт наявності в діях (бездіяльності) особи ознак двох або більше злочинів, так і обумовлену цим обставиною підвищену суспільну небезпеку особи винного.

При сукупності злочинів особа вчиняє два або більше злочинів, кожен з яких передбачений різними статтями або різними частинами статті Особливої частини КК, за жоден з яких її не було засуджено. Існують різні законодавчі системи призначення покарання при сукупності. Серед них можна виділити такі: а) система повного (абсолютного) складання покарань; б) система обмеженого складання покарань; в) система поглинення; г) система обов'язкового або факультативного підвищення покарання; д) змішані системи призначення покарання за сукупністю злочинів [1, с. 176].

При системі абсолютного складання керуються правилом: скільки злочинів, стільки й покарань, які і підлягають повному складанню. Ця система була закріплена в одному з перших кодексів ХІХ ст. - Баварському положенні 1813р. Встановлена вона й у багатьох КК окремих штатів США, де закріплений принцип послідовного відбування покарань, призначених за кожний злочин. Звідси - вироки на такі терміни (наприклад, понад 90 років), що перетворюються, по суті, на довічне позбавлення волі [2, с. 411].

Найбільш поширеними в законодавствах є змішані системи, які більшою мірою забезпечують індивідуалізацію покарання. В них застосовуються одночасно система обмеженого складання і система поглинення або сполучення цих систем із системою обов'язкового або факультативного підвищення покарання.

Змішана система призначення покарання за сукупністю встановлена й у ст. 70 КК України. У частині 1 цієї статті сказано: "При сукупності злочинів

суд, призначивши покарання (основне і додаткове) за кожний злочин окремо, визначає остаточне покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань". Звідси очевидно, що призначення покарання за сукупністю злочинів проходить два етапи: а) призначення покарання окремо за кожен із злочинів, які входять у сукупність; б) визначення остаточного покарання за сукупністю цих злочинів.

Призначення покарання окремо за кожен із злочинів, які утворюють сукупність, - це важлива вимога ст. 70 КК, відступ від якої є неприпустимим. Такий порядок призначення покарання дає можливість без якихось ускладнень застосувати амністію чи помилування до кожного окремого злочину. У разі перегляду вироку в касаційній чи наглядовій інстанції є можливість за наявності до того підстав пом'якшити покарання, призначене за окремий злочин, або взагалі виключити його з вироку.

Суд, призначаючи покарання за кожний із злочинів, керується загальними засадами призначення покарання (ст. 65), а також враховує обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання, зазначені в статтях 66 і 67. Такий підхід до призначення покарання дає можливість індивідуалізувати його щодо кожного злочину з одночасним урахуванням того, що особою вчинено не один, а два або більше злочинів [3, с. 210].

Призначення остаточного покарання за сукупністю злочинів відбувається на підставі принципів поглинення або складання. Це значить, що суд призначає остаточне покарання шляхом: а) поглинення менш суворого покарання більш суворим; б) повного або часткового складання призначених покарань у межах, зазначених у законі.

Застосовуючи принцип поглинення, суд бере до уваги не санкції статей КК, за якими кваліфіковані злочини, а конкретні покарання, призначені в межах цих санкцій за кожен з вчинених злочинів. Причому менш суворе покарання поглинається більш суворим.

Принцип складання покарань згідно зі ст. 70 наочно викреслює покарання винного за кожен з вчинених ним злочинів. Складання покарань, призначених за окремі злочини, може бути повним або частковим, але в будь-якому разі остаточне покарання повинно бути більш суворим, ніж будь-яке з призначених окремо. При повному складанні остаточне покарання за сукупністю дорівнює сумі покарань, що складаються: при частковому - до більш суворого покарання, призначеного за один зі злочинів, приєднується частина покарання, призначеного за інший злочин.

Складання покарань обмежене у ч. 2 ст. 70 певними межами. Остаточне покарання за сукупністю злочинів визначається в межах, встановлених

санкцією статті Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає більш суворе покарання, тобто воно не може перевищувати вищої межі більш суворої санкції [4, с. 109].

Призначення додаткових покарань за сукупністю злочинів регулюється ч. 3 ст. 70. Згідно з нею до основного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, можуть бути приєднані додаткові покарання, призначені судом за злочини, у вчиненні яких особу було визнано винною.

Отже: а) визначаючи покарання за кожний зі злочинів, які входять до сукупності, суд повинен призначити не тільки основне, але й додаткове покарання, якщо, звичайно, його застосування передбачено законом; б) призначивши остаточне покарання за сукупністю злочинів, суд приєднує до нього додаткове (додаткові) покарання, призначене за окремий злочин (злочини), що входять у сукупність; в) якщо ці додаткові покарання одного виду, вони приєднуються до основного шляхом поглинання менш суворого більш суворим або шляхом повного чи часткового складання в межах зазначених ст. 70 межах; г) якщо ці додаткові покарання різних видів, то кожне з них приєднується до основного покарання, призначеного за сукупністю, і виконується самостійно.

Частина 4 ст. 70 поширює принципи призначення покарання за сукупністю злочинів на випадок, коли після постановлення вироку в справі буде встановлено, що засуджений винний ще і в іншому злочині, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку. У строк покарання, остаточного призначеного за сукупністю злочинів, у цьому разі зараховується покарання, відбуто повністю або частково за попереднім вирокіом суду за правилами, визначеними у ст. 72.

Ця норма має велике значення, оскільки нерідко злочини, що складають сукупність, можуть бути розкриті в різний час, і засудження винного за ці окремі злочини, відповідно, відбувається не за одним, а за двома або більше вирокіами, які постановляється також у різний час. Так, якщо особа, яка вчинила, наприклад, два злочини, була засуджена лише за один з них, а вирок за інший злочин вже постановили після вироку у першій справі [5, с. 101-103].

Призначення покарання в порядку ч. 4 ст. 70 УК проходить такі три етапи: 1) суд виносить вирок за другий злочин, тобто призначає покарання за злочин, розкритий останнім; 2) з урахуванням раніше постановленого вироку суд призначає остаточне покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання покарань, призначених за обома вирокіами, причому це складання відбувається лише в межах, встановлених у ч. 2 ст. 70; 3) в строк покарання, остаточного

призначеного за сукупністю злочинів, зараховується покарання, фактично відбуте за попереднім вироком.

Література:

1. Бажанов М. І., Баулін Ю. В., Борисов В. І. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів юридичних аспект. вузів і фак. 2009. – 176 с.
2. Полянський Є.Ю. Цілі покарання в кримінальному законодавстві США // Актуальні проблеми держави та права. – 2006. - с. 411
3. Иногамовой-Хегай К.В., Рарога А.И, Чучаева А.И. Кримінальне право. Загальна частина. – М., 2005– с. 210
4. Пінаєв А. А. Кримінальне право України. Загальна частина. – Харків: «Харків Юридичний», 2005. – 109 с.
5. Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред. Клименко В.А. та Мельник М.І. Кримінальне право України: Загальна частина: / 2002. – с. 101-103